

HANNU MÄKELÄ

PIMEÄN YLI

KIRSI PIHAN JA
HANNU MÄKELÄN
KIRJEENVAIHTOA

KIRSI PIHA

WSOY

Kirsi Piha ja Hannu Mäkelä

PIMEÄN YLI

*Kirsi Pihan ja Hannu Mäkelän
kirjeenvaihtoa*

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© KIRSI PIHA, HANNU MÄKELÄ JA WSOY 2020

ISBN 978-951-0-45392-6

PAINETTU EU:SSA

TÄMÄ KIRJA ON minun syytäni ja Hannu Mäkelän ansiota.

Oli pimeä lokakuinen ilta. Muutama viikko aikaisemmin olin juhlinut 52-vuotissyntymäpäivääni. Nyt istuin kotona sohvalla ja kirjoitin kirjettä. Otin pari lasia viiniä rohkaistakseni itseäni ja lähetin sähköpostin.

Hannu Mäkelälle.

Jäin odottamaan. Oikeastaan »jäin» on haalea sana kuvaamaan tilaa, jossa mielessä liikkuu yhtä aikaa jännitystä, innostusta ja epäuskoa.

Minulla on suhde Hannu Mäkelään, vaikka Hannu Mäkelällä ei ole suhdetta minuun. 7-vuotiaana sain syntymäpäivälahjaksi lokakuussa Herra Huu -kirjan. Kirjassa omistuskirjoituksessa sanotaan »Kirsille isiltä.» Se oli viimeinen syntymäpäivälahja, jonka isältäni sain. Isä kuoli maaliskuussa. 7 vuoteen ei mahdu paljon muistoja. 7-vuotias ei osaa kysyä niitä kysymyksiä tai käydä niitä keskusteluja, joiden kautta isä voi tulla tutuksi. Ihmiseksi. Vasta myöhemmin mielessä on kysymyksiä: Mitä isä olisi ajatellut Suomen EU-jäsenyydestä, mitä musiikkia isä kuunteli, oliko jouluruuista isän suosikki lanttulaatikko vai jokin muu, minne isä olisi halunnut matkustaa, mistä isä unelmoi nuorena, olisiko isä pitänyt tästä elokuvasta, ruuasta, väristä, tunnelmasta, ihmisestä. Tai. Mikä oli isän lempikirja, kuka lempikirjailija.

Hannu Mäkelästä tuli yksi lempikirjailijoitani, jonka tuotantoa ja elämää seurasin. Vuosien varrella tapasin Mäkelän muutamia kertoja ja tämä vaikutti viisaalta ja hienolta ihmiseltä.

Täytettyäni 50 vuotta olin elänyt jo 18 vuotta pidempään kuin isäni koskaan. Tyttäreni koko elämän mittaisen pätkän.

Sain jonkinlaisen ikäkriisin. Onko millään mitään merkitystä, kun elämän lopputulema on jotakuinkin meille kaikille selvä? Pari vuotta kärvistelin ja nyt 52-vuotiaana ajattelin, että voisihan tätä asiaa lähipiirin sijaan pohtia jonkun kanssa. Mutta kenen?

Hannu Mäkelä oli muuten 52-vuotias saadessaan Finlandia-palkinnon kirjastaan *Mestari*. Merkki? Mistä? Ei ehkä mistään.

Lähetin sähköpostin. Jäin odottamaan.

Vastaus tuli sähköpostiin samana iltana:

»Vastaus on kyllä. Mielelläni kirjoitan kirjeitä sinulle ja varmaan pohdimme kaikkea mahdollista, mikä eteen sattuu.»

Kirsi Piha

Helsingissä heinäkuun lopussa 2020

I

Hannulle

17. marraskuuta

SOVIMME, että aloitetaan alusta, eli siitä kuinka olemme päätyneet tuntemaan toisemme. Aloitan nyt kuitenkin vähän kurittomasti jostain keskeltä, sillä satun olemaan paikassa, joka on ollut haaveeni pitkään ja se herättää ajatuksia, joita haluan jakaa. Oikeastaan paikka, jossa olen, on niin hämmästyttävä, että on mahdoton palata ajassa taaksepäin, on pakko olla tässä hetkessä.

Missä siis olen? Keniassa, tarkemmin sanottuna Giraffe Manorissa, hotellissa, joka on myös kirahvien asuinpaikka ja tosiaankin, kirahvit kuljeskelevat täällä kuin kotonaan. Meille ihmisille on annettu kulkuohjeet, ettemme häiritse. Kun vilkaisen ulos toisen kerroksen hotellihuoneen ikkunasta, kirahvin pää lipuu ikkunan ohi. Kello viiden tee on ensisijaisesti katettu kirahveille, eli kyseessä on tilaisuus, jossa ihmiset syöttävät kirahveja kädestä (jokunen amerikkalainen naisturisti myös suustaan...) ja jossa puhutaan kirahveista kuin ihmisistä: Kelly ei halua, että häntä kosketaan, Jocko on pieni ja vähän ujo luonteeltaan, Edd pitää kaikista ja tykkää, kun sitä silittää.

Kirahvi on outo eläin, samaan aikaan kömpelö ja viehkeä. Sen kävely on vaivatonta lipumista ja sen juokseminen taas honteloiden jalkojen sekasotkua paitsi kun se pääsee vauhtiin, joka on kova. Sen katse on yhtä aikaa hölmö ja viisas. Iättömällä tavalla viisas, johon yhdistyy sukupolvien selviytymi-

nen. Kirahvi nukkuu vain puolisen tuntia päivässä ja senkin viiden minuutin pätkissä ja seisten. Se käyttää lähes kaiken aikansa syöden. Onko se onnellinen? Miettiikö se sitä? Tuskin. Huomaan täällä huokailevani useampaan kertaan päivässä, kuinka hämmästyttävää tämä on. Tämä kirahvien kanssa eläminen. Joskus tuntuu siltä, että on pakko hokea tätä ääneen, että tajuaa edes todeksi.

Varsinaisesti haaveeni ei kuitenkaan ollut kirahvit vaan norsut. Ja sitä kautta Kenia, maa, jossa siis olen. Ihmisen haaveet muuttuvat vuosien varrella, mutta jotkut eivät kovin paljon.

Olen ollut ehkä tyttäreni Siirin ikäinen 18–19-vuotias, ostaessani kirjakaupasta itselleni Kenia-oppaan vakaana aikomuksena joskus matkustaa sinne. Ennen sitä olen kerännyt vuositolkulla erilaista norsurihkamaa, katsonut norsudokumentteja ja surrut norsujen salametsästystä, niiden elinympäristön kutistumista ja sirkus- ja muiden tempunnorsujen kohtaloa. Kenian matkaopas on kulkenut muutoissa kirjajhyllystä toiseen ja joka kerta hyllyjä siivotessa pitänyt kuitenkin paikkansa.

Miksi sitten olen vasta nyt, yli 30 vuotta myöhemmin täällä?

Ei ole niin, ettenkö olisi matkustanut minnekään ja haave ei siksi ole toteutunut. Jonkinlaisia keskeneräisiä matkasuunnitelmiäkin on tehty jo kolmen eri miehen kanssa. Ensimmäisen kanssa ehkä vähiten selkeitä, olimme niin nuoria, että matka Keniaan oli jo taloudellisestikin vain haavekuva. Toisen miehen kanssa suunnittelimme safarimatkaa 15-vuotishääpäiväksi. Kun siihen asti päästiin, eivät tunnelmat olleet enää »safarilämpimät». Nykyisen, kolmannen miehen iso intohimo on Afrikka ja ehkä siksi pidättelin vielä entisestään, vaikka muutoin mahdollisuus oli olemassa. Toisen lempipaikat ovat hankalia. Mitä jos en pidäkään, tuleeko siitä asia parisuhteen väliin? Tiedän, että jos puolisoni ei pitäisi mökkipaikastani Läsäkoskella, olisin pettynyt. (Kirjoitan Läsäkoskesta myöhemmin. Olin ilahtunut muistelmiesi sumuisesta lapsuutesi saaresta.)

Meni siis useita vuosia ennen kuin päädyimme tänne. Tytär tuli mukaan. Ei pehmentämään vaan siksi, että olen todella onnellinen siitä, että voin mahdollistaa hänen elämyksensä, sen, josta itse haaveilin saman ikäisenä. Tyttären kanssa itse asiassa suunniteltiin Kenian-matkaa kerran toisinaan, mutta silloin ebola riehui maailmalla ja matka tuntui liian pelottavalta.

Jotenkin tämä viivyttely saa ajattelemaan, että olen säästänyt tätä kokemusta jostain syystä. Mutta mihin ja miksi?

Tämä sai pohtimaan haaveita, unelmia. Miksi niiden toteuttaminen kestää niin kauan? Onko haave itse asiassa jo lähtökohtaisesti sellainen, minkä ei ole tarkoitus toteutua vaan mikä ikuisena »porkkanana» virkistää elämää. Onko haave sellainen, joka tylsinä tai vaikeina hetkinä kaivetaan esiin: jonain päivänä minä... Jos haaveen toteuttaa, varsinkin jos se on pitkäaikainen, eikö siitä sittenkin synny vain pettymyksen tunne, tyhjyys?

Jos haave on 30 vuotta pyörinyt mukana elämässä, eikö elämä tunnu joltain osin tyhjältä sen jälkeen, kun se on toteutunut, poissa. Ehkä ei. Ehkä tämä edustaa sellaisia haaveita, jotka eivät ole osa identiteettiä. Vaarattomia siis. Odotan mielenkiinnolla, miltä kotiinpaluu tuntuu.

Haave tai unelma on minulle vaikea käsite. Haave on helposti kuin haavekuva, eli illuusio, ei totta, ei toteutettavaksi tarkoitettu. Unelma tuntuu unelta, samalla tavalla saavuttamattomalta. Ikään kuin jo lähtökohtana olisi se, että nämä eivät toteudu. Unelmointi on leikkiä. Mitä jos... Pidämmekö unelmia ja haaveita elävinä lähinnä ilahduttaaksemme itseämme harmaassa arjessa. Ja eikö se oikeastaan ole vain masentavaa? Lottovoitosta haaveillaan. Voiton epätodennäköisyyden pitäisi jo kertoa, että haave on oikea sana. Ja toisaalta haaveen toteuttaminen ei ole kupongin sisään laittamisen lisäksi millään tavalla omissa käsissä. Onko haave siis toivekuva, jonka toteutumista jää vain odottamaan. Ratkaisukeskeisenä ja toimeliaana ihmisenä, se tuntuu riittämättömältä. Ja toisaalta eivätkö haaveet ole usein vähän röyhkeitä?

Liikaa pyydetty? Suhtaudun siis haaveisiin epäillen, kyyniestikin. Ja silti itselläni on valtavasti erilaisia suunnitelmia, vaihtoehtoisia todellisuuksia, elämänsuunnitelmia. Haluan ajatella, että asiat ovat mahdollisia.

Kirjoitat kirjassasi *Suunnitelma loppuelämän varrelle* uskosta. »Kaikkea voi yrittää, mutta usein ihminen jää paikoilleen ja pysyy niissä olosuhteissa jotka tuntee. Puuttuu uskallus lähtöön, hyppyyn, paikkojen ja ihmisten vaihtoon.» Puhutko tuossa haaveista, haaveilusta, joka ei koskaan muutu päätökseksi tai suunnitelmaksi?

Huomaan kuitenkin, että haaveen tai unelman korvaaminen sanalla suunnitelma vie ajatusta vähän väärään suuntaan. Suunnitelma tuntuu kylmältä määreeltä, ajatukselta siitä, että kaikki on omassa kontrollissa, toteuttamista vaille valmista. Eikö se ole vähän ylimielinen ajatus?

Joskus haave ei muutu suunnitelmaksi ehkä siksi, että sen toteutuminen pelottaa. Tai jos se liittyy tekemiseen, siinä epäonnistuminen pelottaa. Siksi on turvallista pysyttäytyä haaveessa. Luin joskus tutkimuksesta, jossa oli tutkittu haaveiden merkitystä ihmisen hyvinvointiin. Haave, joka jäi haaveeksi, jota ei siis koitettukaan toteuttaa, tuotti kuitenkin mielihyvää, hyvinvointia ja onnellisuutta. Samoin kävi haaveelle, joka toteutettiin, olettaen, että se onnistui. Sen sijaan haave tai unelma, jota haaveilija lähti toteuttamaan ja jossa epäonnistui, tuotti onnettomuuden tunnetta, joka kesti pitkään. Haaveesta siis tulee helposti osa identiteettiä ja kun sen toteuttaminen sitten epäonnistuu, osa identiteetistä kokee järjestyksen.

Esimerkiksi jos joku haaveilisi siitä, että ryhtyy kirjailijaksi. Ammatti, johon itse olet uskaltanut hypätä ja jossa olet onnistunut huikealla tavalla. Olisi kiinnostavaa vielä kuulla kuinka luontevaa se oli, oliko suorastaan sisäinen pakko, millaisia epävarmuuksia siihen liittyi? Olet kirjoittanut isästäsi ja tämän lausahduksesta »Sinusta Hannu, ei koskaan tule kirjailijaa». Onko tämä lause ehkä ollut – vaikka musertava sinänsä – ajan kuluessa myös kirjailijuuttasi kiihdyttävä? Jos-

kushan me sisuunnumme siitä, että joku meille merkityksellinen taho aliarvioi meitä. Olet tätä toki käsitellyt kirjassasi isästäsi. Kirja ja aihe, johon mieluusti palaan myöhemmin, se liittyy siihen alkuun, josta piti aloittaa, mutta josta siis nyt olen poikennut kummallisiin villieläinasioihin.

Ehkä haaveilla on jonkinlainen hierarkia. On niitä, jotka ovat säästössä (mutta, jotka hitaasti muuttuvat suunnitel-maksi), niitä, joita toteutetaan viiveellä (ehkä tämä Kenian matka) ja niitä, joita ei ole tarkoitukseen koskaan toteuttaa. Tai ehkä hierarkia menee haaveesta aikomuksen kautta päätökseksi ja suunnitelmaksi toteutuakseen. (Huomaan, että minulla on vimmainen tarve siirtyä toteutukseen. Piirre, joka aiheuttaa parhaimmillaan paljon hyviä asioita ja tekoja ja huonoimmillaan uupumista.)

Tuon Kenian-matkan lisäksi olen hellinyt pitkään haavetta siitä, että kirjoittaisin jonain päivänä fiktiota. Tai ollaanpa rehellisiä, että kirjoittaisin hyvää kirjallisuutta. Matka kirjailijaksi sinänsä tuntuu aika pitkältä, mutta kirjoittaminen kyllä sujuu, vaikka useimmiten kolumnin tai blogin mittaisissa pätkissä ja aiheelta ehkä enemmän faktatyypisenä. Fiktiota olen harjoitellut muutaman kerran, Italia-kirja ehkä jotain faktan ja fiktion välimaastoa. Olit muuten todella ystävällinen arvioidessasi sitä silloin kun se ilmestyi. Sillä rohkaisulla oli iso merkitys.

Romaanihaave on edelleen toteuttamatta ja siihen on ihan selkeä syy. Se ei ole aika tai sen puute, vaikka se kelpaa miellyttävästi ja hyväksytysti syyksi. Syy on pelko. Mitä jos en osaakaan. Rakastan hyvää kirjallisuutta ja ajatus siitä, että tuottaisi huonoa tai edes keskinkertaista sellaista, hävettää. Jo etukäteen.

Törmäsin monen vuoden lukemisen jälkeen Stephen Kingin kirjaan *Kirjoittamisesta*. Minulla on tapana lukiessa merkata kirjasta sivut, joissa on erityisen kiinnostava, koskettava, kaunis, terävä tai viisas lause tai ajatus. Kiinnostuneena tartuin tähän kirjaan, sillä muistan pitäneeni sitä kirjoittamisen

näkökulmasta hyödyllisenä ja inspiroivana. Yllättäen siinä ei ollut kuin yksi sivu, jossa oli merkintä. Siinä King pohdiskelee ajatusta, joka monella kirjoittamisesta haaveilevalla on: »Jos vain saisin olla rauhassa ja toiset ymmärtäisivät työtäni, olen varma että pystyisin kirjoittamaan mestariteoksen.» King toteaa, että hän ei koe keskeytysten ja häiriöiden haittaavan työnsä etenemistä, ne jopa saattavat edistää sitä. King vähän pilkkaa ihmisiä, jotka etsivät loputtomasti inspiraatiota ja hiovat suunnitelmiaan kirjoittamisesta: »Juttuhan on niin, että helmi syntyy simpukan kuoren sisään joutuneesta hiekanjyvistä eikä helmenvalmistusseminaareista, joissa käydään toisten simpukoiden kanssa.» Toisin sanoen King yrittää sanoa, että jos haluaa kirjoittaa, pitää kirjoittaa, ei suunnitella kirjoittamista. Samaa sanoi ensimmäinen kustannustoimittajani Editassa, Jukka-Pekka Pietiläinen. *Tästä asti aikaa* -kirja ei ollut penniä fiktiota vaan ennemmin näkemys maailmasta, elämästä ja liittyi politiikkaan. Aloittaessani kirjan kirjoittamisen hioin pitkään esipuhetta, kirjoitin siitä useita versioita ja pohdiskelin täydellisiä lauseita. Jossain vaiheessa Jukka-Pekka totesi, että mitä jos Kirsi ryhtyisit kirjoittamaan sitä kirjaa ja mietitään sitä esipuhetta sitten kun tavara on kasassa.

Kingin kirja on ilmestynyt vuonna 2000. Tuolloin olen tunnistanut itseni Kingin pilkkaamista ihmisistä, joten olen onnistuneesti suunnitellut kirjoittamista melkein 20 vuotta! (Tähän kuuluisi hymiö jos niitä kirjeissä saisi olla – ehkä hymiöitä ja kieltäkin voisimme jossain vaiheessa käsitellä.)

Tästä tuli nyt pitkä loikka Nairobista ja kirahveista haaveisiin ja unelmiin. Muutenkin pelkään, että tuliko tästä nyt vähän »pompöösi». Kanssasi on aina ollut helppoa kommunikoida, vaikka huomaa, että minähän tunnen sinut paremmin. Olenhan lukenut kirjojasi lapsesta asti ja vanhemmiten vielä kiihtyvällä tahdilla. Tällainen julkisten kirjeiden kirjoittaminen on sittenkin vaikeampaa kuin kuvittelin. Ehkä löydän paremman äänensävyn, kun saan vastakaikua. Ehkä löydämme hyvän yhteisen äänensävyn, näin uskon. Vieläkin

olen hämmästynyt, että ylipäänsä näet tämän kanssani kirjoittamisen vaivan arvoiseksi.

Millaisia haaveita sinulla on säästössä? Mitä suunnitelmia vireillä ja toisaalta mitä haaveita, joiden jo lähtökohtaisesti ajattelet olevan tavoittamattomissa, syystä tai toisesta? Tai kuinka itse käsität sanan haave tai unelma? Keksitkö sanan suunnitelman ja haaveen väliin? Kirjoitat toki mistä itse haluat, voihan olla, että koko haaveaihe tuntuu sinusta vieraalta.

HELSINGISSÄ 20. MARRASKUUTA

Palasin Keniasta maanantaina eikä olo tunnu tyhjältä ollenkaan. Haave ei ole sillä tavoin täyttynyt, että se olisi riistetty pois vaan pikemminkin sillä tavalla, että se on täyttynyt. Perhana, ehkä haaveet siis ovatkin ilmapalloja, joita pitää vaan puhaltaa ja niistä syntyy ilmaan nouseva ilmapallo. Silloin niitä ei kauheasti kannata säästää eikä liiallisesti suunnitella. Olen saanut tästä omastani vähän kuin vasta pienen maistiaisen. Kenia ja Afrikka kiinnostavat, mutta ehkä hauskinta kokemuksessa on se, että niin nopeasti siirtyy erilaisiin maisemiin ja kuvioihin. Ensin kirahvien keskellä ja yhtäkkiä taas omassa keittiössä keittämässä aamukahvia. Mutta ei ihan samana.

Ennen matkaa katsoimme uudelleen elokuvan *Minun Afrikkani*, joka perustuu Karen Blixenin kertomukseen elämästään Keniassa 1900-luvun alussa. Elokuva alkaa Meryl Streepin äänellä (näyttelee elokuvassa Karen Blixeniä): »I had a farm in Africa.» Onhan se pakko todeta, että elokuva olisi todennäköisesti ollut huomattavasti epäkiinnostavampi ja vähemmän inspiroiva, jos se olisi alkanut lauseella: »Someday I will have a farm in Africa.»

Jännityksellä lähetän tämän nyt napinpainalluksella sinulle. Voihan olla, että tämän luettuasi haluat perua koko hankkeen. Ymmärrän senkin. Jotenkin kuitenkin luotan siihen, että ihmisenä pyrit ymmärtämään ja suhtaudut ihmisten ajatuksiin lähtökohtaisesti uteliaasti ja myönteisesti. Sellaisen kuvan olen sinusta saanut.

En oikein voi allekirjoittaa »ystäväsi», vaikka tekisi mieli.
Allekirjoitan siis:

Kaikkea hyvää (Instagram-kuvien perusteella varsin kauniiseen) loppusyksyysi toivoen,

Kirsi

21. marraskuuta

Hei Kirsi

KIITOS KIRJEESTÄSI. Ensi alkuun sanon, että voimme ilman muuta käyttää sanaa ystävä tässä kirjeenvaihdossa, vaikka kasvotusten olemme tavanneet lopulta vain muutamia kertoja. Mutta yhteys alkoi jotenkin siitä, kun pidit kirjallisuuspalstaa *Helsingin Sanomissa*. Ja aina tämä pieni yhteyden lanka on säilynyt. Olen minäkin seurannut uraasi ja nähnyt myös sen, miten Ellun Kanat oli alkuun piskuinen yhden naisen firma kivijalkamyymälässä Tehtaankadulla. Kun olin äskettäin kutsustasi puhumassa toimistossanne, en ollut uskoa silmiäni. Paljon olet saanut jo aikaan.

Tuttavuutemme alkoi jotenkin näin. Joku sanoi aikanaan minulle, että nimeni oli palstasi suosikkikirjailijoitten listalla. Itse asiassa se hämmästytti. Sittenmin ymmärsin, että osa-syynä siihen on ehkä ollut varhain kuollut isäsi, joka oli kirjo-jani lukenut. Sekä kaiketi myös herra Huu? Sinä tiedät tämän paremmin kuin minä, mutta yhteys alkoi ja näkyy säilyneen. Hauskaa.

Sinä aloitit tämän kirjeenvaihdon Afrikassa, siellä, todelli-
sessa Afrikassa en ole koskaan ollut; Marokossa vain. Magh-
reb-maita ei ehkä lasketa varsinaiseen mantereeseen sitten-
kään. Paljon olen kuitenkin Afrikasta lukenut. Karen Blixenin
teokset myös, totta kai. Jopa niin, että vähän yli vuosi sitten
kävin Kööpenhaminan lähellä hänen kartanossaan, joka on
museona. Siinäpä kirjailija, jota aika ei ole kaltoin kohdellut.

Hauta löytyi myös Rungstedlundista ja monet salaperäiset tarinat tulvahtivat siellä taas mieleen. Sinulla taas lienee päällimmäisenä *Eurooppalaisena Afrikassa* (1937). Sen kirjan ja Blixenin yleensä teki tunnetuksi filmi *Minun Afrikkani*. Olen kyllä senkin katsonut.

Kirahvit, niin. Itse olen niihin törmännyt vain kerran, tietenkin eläintarhassa. Pariisissa sen on täytynyt olla, näin samalla matkalla pandan. Panda nukkui puun latvassa, ei liikahtanutkaan. Kirahvit taas oli teljetty korkeaan rakennukseen ja ne potkivat sen valtavaa puista ovea jaloillaan. Jysähdykset olivat hurjia. Halu vapauteen ei ollut niiltä minnekään kadonnut.

Ymmärsin taas kerran, että eläintarhat ehkä pitäisi kokonaan kieltää. Myös varhemmat muistikuvani Korkeasaaren susista sekä jääkarhuista tukevat tätä, vaikka molemmat lajit ovat jo paikalta poistuneet. Amurin tiikeri on kuitenkin yhä jäljellä. Hienoa että eläimiä voi yhä nähdä myös luonnossa; sen täytyi tuntua hyvältä. Täällä maalla jossa asumme, riittää kauriita, peuroja ja hirviäkin, kaikkein suurimmista alkaakseni. Niitä voi kohdata lähes joka päivä.

Halu matkustaa ja nähdä on hyvä halu, sillä omin silmin me kai ymmärrämme enemmän kuin kuvista ja kertomuksista koskaan. Ehkä minäkin vielä pääsen joskus Afrikkaan, todelliseen Joseph Conradin sydämeen, mutta pitkät lentomatkat eivät aivan ilahduta. Syitä alkaa olla liiankin kanssa. Mutta unelmia pitää olla ja miksei Afrikka kuulu niihin. Aiemmin haaveilin matkasta Japaniin, Tanizakin ja Kawabatan maahan. Maa lienee jo toinen, unelma vain utuinen enkä enää usko siihen. Mutta nykyisellä elämänkumppanilla on iso halu Afrikkaa tutkimaan. Joten jos kerran A. haluaa, niin miksipä en minäkin lähtisi, jos ja kun aika ja mahdollisuudet tulevaisuudessa lyövät kättä toisilleen.

Hyvä, että olet toteuttanut oman haaveesi. Viittaat niiden kohdalla viimeiseen kirjaani, jota siteeraat. Se kohta koskee toki unelmia, mutta samalla ihan arkisiakin asioita. Ajattelen, että aina on parempi nousta tuolista ja yrittää katsoa,

mitä ympärillä on, kuin istua aloillaan. Tämä edellyttäen, että jalat kantavat ja rahaa on ainakin bussilipun verran, jos on halua päästä kauemmaksi. Joka paikassa myös tässä maassa riittää tutkittavaa ja katsottavaa. Ja kaikki uusi on tarpeen, ehkä etenkin silloin, kun ikää karttuu. Päättä pitää aina vaivata.

Olla kirjailija, niin. Se ei ehkä ollut yhtä helppoa kuin aivan nuorena ajattelin. Isäni lause, ettei minusta koskaan sellaista tule, oli kyllä todella suuri kannustin. Mutta aina minussa on myös ollut halu pukea maailma sanoiksi, luoda uusia todellisuuksia, jotka kuitenkin perustuvat lähinnä omille ja muiden elämänkokemuksille. Ilman kirjoja en eläisi ja ilman omaa kirjoittamista en eläisi lainkaan. Mitään terapiaa kirjoittaminen ei kuitenkaan ole ollut, vaan jonkinlainen halu ja pakko, joka tulee hyvin syvältä. »Runous on tapa elää ja ainoa tapa kuolla», jotenkin noin asian kiteytti Eeva-Liisa Manner ja minulle kirjoittaminen lienee ainoa tapa elää. Mistään muusta en saa niin syvää tyydytystä. Ellei rakkautta oteta lukuun.

Jos haluat kirjailijaksi, kuten kirjeestäsi ymmärrän, niin aloitat vain. Pitää tehdä yksi lause, toinen, kappaleen kokonaisuus, ja taas uusi, kunnes koossa on luku. Sitten niitä riviin. Kirjassa on alku, keskikohta ja loppu. Kaiken muun saat päättää ihan itse. Eikö se itse asiassa ole kiinnostavaa? Anna mennä vain, jos siltä tuntuu. Sitten kun ensimmäinen hahmotelma on koossa, katsot mitä olet tehnyt ja rupeat sitten vasta tekstiä laittelemaan ja fiilaamaan.

Toki tapoja kirjoittaa on useita, mutta tämä on minulle luontevin. Kun itsekin olet kirjeistä päätellen spontaani ihminen, uskon että voit lähteä liikkeelle vähän samalla tavalla, tuosta vain. Aina on hyvä pitää mielessä se, mitä Camus'n *Rutossa* kerrotaan Joseph Grandista. Hän hioi loputtomiin tulevan kirjansa ensimmäistä lausetta: »Bois de Boulognen kukkivia kujia ratsasti nuori nainen raudikkotammalla.» Eteenpäin hän ei päässyt, kun aina piti muuttaa jotain lauseessa. Näin lauseen muistan ja vaikka sitaatti ei ehkä ole sanatarkka, se kertoo mistä on kysymys. Vasta kun on päässyt

loppuun, kannattaa palata myös ensimmäiseen lauseeseen. Sille voi sitten tehdä ihan mitä vain.

Kysyt minun haaveistani ja vastaan, että onhan niitä. Tärkein liittyy nykyiseen elämänkumppaniin, siihen että yhteys häneen säilyisi niin pitkään kuin tässä maailmassa mahdollista on. Jonkinlainen haave olisi myös matka vaikkapa Italiaan olemaan, hieman pitemmäksikin aikaa; paikkaan jossa voisi tehdä myös kirjoitustöitä. Nykyään kun tietokone on helppo ottaa matkaan, työt kulkevat mukana.

Kolmas haaveeni on se, että vaikeuksista huolimatta ihmiskunta säilyttäisi järjen päässään ja ratkaisisi maailmanlaajuiset ongelmat, joiden suuruus on toki huimaava. Miten, siihen ei kenelläkään liene yksiselitteistä vastausta. Mutta jollain tavalla on hyvä yrittää.

Ehkä puhumme tästäkin seuraavalla kerralla, tai joskus myöhemmin, kun siltä tuntuu? Maailman ongelmat eivät katoa.

Itse siivoan paraikaa talomme yläkerta. Osa siellä säilytetyistä kirjoista on pakko laittaa kiertoon, jotta sinnekin tulee tilaa olla ja elää. Minkä kirjan ottaa, minkä jättää, siinäpä todella vaikea valinta. Jokaisella kirjalla on ollut osuus siihen, millaiseksi ihmiseksi olen kasvanut. Pöly lentää, imuri huutaa ja sitten kannan kiertoon päätyneet kirjat vajaan odottamaan ystävä Esan pakettiautoa. Ehkä ne saavat hänen kauttaan uuden kodinkin eivätkä joudu sittenkään vielä jätteeksi. Myös jätteisiin maailmamme hukkuu, elleimme pidä varaamme.

Luopuminen kirjoista ei todellakaan ole helppoa. Mutta onhan ikääntyminen aina luopumista, lopulta myös tästä elämästä. Mutta niin kauan kuin olemme täällä, meidän pitäisi muistaa, miten pysymme ihmisinä toisillemme. Yhä varmemmin uskon siihen, että emme ole tässä maailmassa vain itsekkäistä syistä ja nauttiaksemme, vaan edistääksemme niitä aatteita ja asioita, jotka ihmiskunnan pieni enemmistö on aina kokenut tärkeiksi. Olisiko hengen maailma eli taide, tiede, musiikki ja vaikkapa kirjallisuus sittenkin kaikkea tava-
raa tärkeämpi?

Jotain kyselen näin siis nyt minäkin. Tässä tällä kertaa. Alku on aina alku. Ei muuta kuin eteenpäin. Hyvää hämäränhyssyä sinne. Vaikka kello on vasta yksi, vähän yli, alkaa olla sellainen olo, että päivän valoisin hetki on jo sivuutettu. Mutta pimeässäkään ei kannata lannistua. »Pimeässä liiku hitaasti», kirjoitti Tuomas Anhava ja Anselm Hollo englanniksi sen omalla tavallaan: »In the Dark, Move Slowly.»

Terveisin Hannu

Täyttäessään seitsemän vuotta **KIRSI PIHA** sai isältään lahjaksi **HANNU MÄKELÄN** kirjan *Herra Huu*. Yli neljä vuosikymmentä myöhemmin Piha kutsuu Mäkelän kanssaan kirjeenvaihtoon.

Kirjeissä pohditaan ihmissuhteita ja sukupolvia, luontoa, taidetta, työelämää – sekä kaikkea ympärillä tapahtuvaa, mikä tallentuu tarkkanäköisesti kirjeisiin. Avoimesta ja ennakkoluulottomasta keskustelusta kasvaa lämmin ystävyys.

Pimeään yli sisältää Hannu Mäkelän ja Kirsi Pihan kirjeenvaihdon syksystä 2019 kesään 2020.

	
www.wsoy.fi	84.2 ISBN 978-951-0-45392-6